

“Αποψη τῆς Πυρσόγιαννης

ΆΡΜΟΛΟΙ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ ΚΑΙ ΤΑ ΓΥΡΩ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ

αρμολόι

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
ΚΑΙ ΤΑ ΓΥΡΩ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ

• Έκδίδεται από συντακτική έπιτροπή
μέ τή συμπαράσταση τής Προοδευτικής

• Ενώσεως Πυρσόγιαννης

• Υπεύθυνος Σύνταξης
Βασίλης Παπαγεωργίου
Θεσσαλονίκη

• Επιμέλεια - Σελιδοποίηση
Κλέαρχος Τσαουσίδης
Θεσσαλονίκη

Γραφεῖα Περιοδικοῦ
Καραϊσκάκη καὶ Γυμναστηρίου 8
τηλ. 229-321 (041)
Λάρισα

• Ετήσια συνδρομή:

• Εσωτερικοῦ δρχ. 250

• Εξωτερικοῦ δολ. 50

• Άλληλογραφία — • Εγγραφές
συνδρομητῶν καὶ ἐμβάσματα:

Θανάσης Παπαγεωργίου
Καραϊσκάκη & Γυμναστηρίου 8
Λάρισα

Φωτοστοιχειοθεσία:

Θεοδ. Γεωργιάδης & Σία

Βασ. "Ολγας 42

τηλ. 846-288

Θεσσαλονίκη

Φωτογράφηση:

Γ. Κόκκορης - 'Ι. Μπλάνας Ο.Ε.

• Ανδρομάχης 51 — Χαροκόπου

τηλ. 9592039

Καλλιθέα - 'Αθήνα

• Εκτύπωση:

PHOTO & GRAPHIC

'Α. Κασαπίδης

• Αρχ. Λητῆς 2 καὶ Κρήτης

τηλ. 656576

Σταυρούπολη - Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Αἰώνια ἐπίκαιρο (τής Σύνταξης)	3
• Η ἑλληνική ἐπαρχία, ὅπως τή «βλέπουν» ὁ ήμερήσιος καὶ ὁ περιοδικός τύπος τής πρωτεύουσας	4
Πόρτες, δξώπορτες, τσινέτια, κρικέλες	9
Γκούρ μέ γκούρ ('Α. Εύθυμίου)	19
Μιά Γκόλφω στά Λέλοβα — 1938	20
Τό μάτι τοῦ βοδιοῦ ('Η. Πετρόπουλου)	25
Πυρσογιαννίτικες πίτες	43
Διακονιό ἡ σιντίλα	46
Τά τοπικά οἰκοδομικά ἔργαστήρια τής νεοελληνικῆς παραδοσιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς στήν Πελοπόννησο ('Α. Πετρονώτη)	53
Προοδευτική "Ενώση Πυρσόγιαννης	63
Ειδήσεις	68

aiώνια ἐπίκαιρο

*Αἰώνια ἐπίκαιρο: Πόση, δηλαδή, δύναμη ἀντιστάσεως
ἔχει ἡ κάθε τοπική - προφορική παράδοση σάν
ἐκφραση καὶ διεκδίκηση αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας
σέ σχέση μὲ τήν ἴσοπεδωτική μανία γιά ἀφομοίωση
καὶ ὁμαλοποίηση πού ἐπιδιώκουν οἱ πάσης φύσεως
κεντρικές ἔξουσίες δημιουργώντας τίς γνωστές ἐνοχές
καὶ ντροπές σέ ὅλους ἐκείνους πού δέν ξέρουν
νά μιλᾶνε ὅπως «ὅλος ὁ κόσμος».*

*Γιατί βέβαια ἂν ὅλος ὁ κόσμος μιλοῦσε σάν
«ὅλο τόν κόσμο», λησμονώντας τίς ἴστορικές
ἰδιαιτερότητες τῆς καταγωγῆς του τότε θά πεθαίναμε
ὅλοι ἀπό πλήξη, κενότητα, μίμηση γελοία καὶ τελικά
πλήρη ἀσυνεννοησία. "Ολα αὐτά μέσα σέ μιάν
ἀφάνταστη γλωσσική φτώχεια καὶ μιάν
ἀπολίθωση τῆς ἐπικοινωνίας.*

· Η σύνταξη

Η έλληνική έπαρχία ὅπως τή «βλέπουν» ό νημερήσιος καί ό περιοδικός τύπος τῆς πρωτεύουσας

Tά άποσπάσματα είναι άπό τήν
όμιλία τοῦ Ούμπερτο "Έκο στό¹
συνέδριο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ,
Μιλάνο 1979.

Τό σημείωμά μας δέ φιλοδοξεῖ νά ύποδείξει λύσεις.
Περιορισμένη ή εκτασή του, θέλει άπλά νά διακρίνει
μερικά σημεῖα πού άφοροῦν τήν άντιμετώπιση τῆς
έλληνικῆς έπαρχίας άπό τόν ήμερήσιο καί περιοδικό
τύπο τῆς Αθήνας. Οἱ παρατηρήσεις μας είναι προφα-
νεῖς καί μπορεῖ κανείς νά τίς διαπιστώσει άπό γεγονότα
τῶν όποίων εἴμαστε καθημερινά μάρτυρες. Ή ὅποια
ἐπιθετικότητά μας (ἄν εἶται διαβαστεῖ) είναι σαφέστατη
καί δέ φοβόμαστε νά τό παραδεχτόυμε. Η έλληνική
έπαρχία, «ώς γνωστόν», ἀπασχολεῖ συχνά καί σέ
εκταση τίς καθημερινές ἐφημερίδες. Η ἀπασχόληση
αὐτή καταλαβαίνει καί παραπέμπει σέ ἔνα καί μόνο
χρῶμα: τό γκρίζο. Η έπαρχία λοιπόν γκρίζα, οἱ ἄνθρω-
ποί της γκρίζοι, ή ἀτμόσφαιρά της γκρίζα, τό παρόν καί
τό μέλλον της γκρίζο, γενικά γκρίζο χρῶμα παντοῦ
χωρίς καμιά φωτεινότερη ἀπόχρωση.

Σ' αὐτή λοιπόν τήν ἀπέραντη τοιχογραφία τοῦ γκρίζου
οἱ δημοσιογράφοι ὅλων τῶν εἰδικοτήτων δέ βλέπουν
καμιά ἐλπίδα. Τά δημοσιογραφικά μυαλά, πολύ πιό
πλούσια σέ βεβαιότητα παρά σέ θεμελιωμένες γνώσεις,
συστηματικά ἀγνοοῦν τήν ύπόγεια σκληρότητα τῆς
έπαρχίας καί τῆς ιστορίας της. Η λέξη ὁδοιπορικό²
είναι ό πιό εὔχρηστος τίτλος στήν κάθε ἀνίχνευσή τους.
Οδοιπορικά λοιπόν τῆς θλίψης, τῆς νοσταλγίας, τῶν
σκανδάλων καί τῆς σαβουύρας κατακλύζουν καθημερινά
τίς ἐφημερίδες καί μέ τό ἀζημίωτο ἴσχυρίζονται τό καλό
καί τήν προκοπή τῆς έλληνικῆς έπαρχίας.

Οδοιπορικά τῆς θλίψης η πολιτικο-οικονομικο-κοι-
νωνιολογική σαλάτα. Γραφικά καί ἀνώδυνα κείμενα στό
σύνολό τους γεμίζουν συχνά τά μεσαῖα καί μόνο (ἔχει
σημασία αὐτό) φύλλα τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων.
Τίτλοι ἡχηροί καί μεγαλόστομοι παραπέμπουν στή
χρυσή κινηματογραφική ἐποχή τοῦ μελό: «ΠΕΡΠΑΤΗΣΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΑΚΗ ΣΤΟ ΤΑΙΝΑΡΟ ΚΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ», «ΤΑ
ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ», «ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ:
ΙΨΕΝΙΚΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ (!) ΣΤΗΝ ΑΡΤΑ», «ΕΡΗΜΩΣΕ Ο ΚΑΜ-

Είναι δυνατό νά συζήσουν σήμερα, μέσα
σέ μία ἐφημερίδα, ή ἐπιτυχία καί τό κύ-
ρος, ή σοβαρότητα τοῦ στίλ καί τά μεγά-
λα τιράζ, ή βαθυστόχαστη ἐπιχειρημα-
τολογία καί ή ἀποδοχή ἀπό ἔνα μαζικό
κοινό;

ΠΟΣ... ΘΑ ΦΥΓΟΥΜΕ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ», «ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΜΑΣ», «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ... ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ», «ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΟΥ ΠΡΟΔΟΜΕΝΟΥ ΑΓΡΟΤΗ...». Κάθε σχόλιο σέ τέτοιους τίτλους είναι περιττό.

‘Ο δημοκρατικός λεγόμενος τύπος μονοπωλεῖ σταθερά τήν παραπάνω ἀρθρογραφία. ‘Ο στατιστικός κατήφορος τῆς ἐπαρχίας δέν είναι σύγχρονο φαινόμενο οὔτε μεταπολεμικό. Οἱ ρίζες του φτάνουν στίς ἀρχές τοῦ αἰώνα. Οἱ τελευταῖοι πόλεμοι αὐξήσαν τήν κρίση καὶ ἐπιτάχυναν τήν παρακμή ἀλλά δέν τήν προκάλεσαν. ‘Η μόνιμη στατιστική εἰκόνα τῆς παρακμῆς διευκολύνει τήν «τεκμηρίωση» τοῦ θανάτου τῆς ἐπαρχίας. Τά χωριά ἔμφανίζονται νεκρά, ἀσήμαντα, ἀκίνητα. Οἱ ὁδοιποροῦντες δημοσιογράφοι ξεμοναχιάζουν στά καφενεῖα τῶν χωριῶν μερικούς συνταξιούχους, φωτογραφίζουν καμιά γερόντισσα μέ ζαρωμένα χαρακτηριστικά (πάντοτε σέ γκρό-πλάν), κρατοῦν σημειώσεις γιά αἰτήματα(!), παραγοντίζουν, φιλοξενοῦνται ἀπό λαχταρισμένους γιά ἀνταπόκριση προέδρους καὶ ἐπιστρέφουν στήν ’Αθήνα. Λίγο πολύ πιστεύουν ὅτι ἐκμαιεύουν τό διάλογο ἡ ἀκόμα καὶ τό βίαιο ἀντίλογο. ‘Ο λυρισμός τῶν εἰκόνων καὶ ἡ ρεαλιστική ἀληθοφάνεια διατρέχουν μόνιμα τά ὁδοιπορικά τῆς «θλίψης».

‘Οδοιπορικά τῆς νοσταλγίας. ‘Εποχή μνήμης, συνεχοῦς ἀναφορᾶς, τύψης καὶ νοσταλγίας. Μέσα σέ πρόχειρα σχολιασμένα κείμενα ἀναπολοῦν ἥθογραφίες τοῦ προγούμενου αἰώνα, θλίβονται γιά χαμένες πατρίδες καὶ ἐπιμένουν γιά ἐπιστροφή στίς ρίζες.

Περιώνυμα φαράγγια, κάστρα καὶ τοξωτά γιοφύρια, ὄνομαστά ὀρεινά πολίσματα, πετρόχτιστα ἀρχοντικά καὶ δημόσια κτίρια τῆς μετεπαναστατικῆς ’Ελλάδας ἀποτελοῦν συνήθως τά θέματά τους. Βλέπουν τή «συντήρηση» τῆς παράδοσης μέ τά μάτια τῶν τουριστικῶν γραφείων. Πριμοδοτοῦν τήν τρέχουσα ἀρχιτεκτονική ὑστερία γιά ἀναπαραστάσεις ἡ διατήρηση κατασκευῶν σέ ἄλλες ἐποχές.

«’Αγνοοῦν» ὅτι πρόκειται γιά ἀπλές ἀπομιμήσεις ἀφοῦ ἡ ἴδια τους ἡ ζωντάνια, ἡ βαθύτερη ἀξία τους ἔξαφανίστηκε. Σέ τελευταία ἀνάλυση σκέφτονται πῶς ἡ ἀρχιτεκτονική φυσιογνωμία τοῦ τόπου μας θά φωτογραφηθεῖ ἀπό περισσότερους τουρίστες.

‘Ανώδυνα δημοσιογραφικά κείμενα ἀναζητοῦν τήν παράδοση ἀνάμεσα στούς πεθαμένους καὶ ἀγνοοῦν τούς ζωντανούς. ‘Η ἐμμονή στήν παράδοση χωρίς ἔνα πνευματικό παρόν καταντᾶ τέχνασμα πού ἔξυπηρετεῖ ἄλλους σκοπούς. «’Αδυνατοῦν» νά δοῦν ὅτι μέχρι τώρα «κά-

‘Αντικειμενικότητα; Καλύτερα θά ἡταν νά μιλήσουμε γιά μύθο τῆς ἀντικειμενικότητας πού δέν είναι παρά ἔνα δοτικό ἰδεολογικό προϊόν, ἔνα ἄλλοθι γιά τίς λεγόμενες δνεζάρτητες ἐφημερίδες. Πῶς είναι δυνατό νά μιλᾶμε γιά ἀντικειμενικότητα δταν ὁ τίτλος πού βάζουμε σ’ ἔνα ἀρθρο, ἡ θέση στήν ὅποια τό δημοσιεύουμε καὶ ἡ ἐπιλογή τῶν ειδήσεων ἀποτελοῦν μιά πυκνή σειρά ἀπό ἰδεολογικά φίλτρα; Μιά είδηση ἀποκτάει διαφορετική σημασία δταν μπαίνει στήν πρώτη σελίδα καὶ δχι στίς ἐσωτερικές.

ποιοι» διαλέγουν τά θνησιγενή στοιχεῖα τῆς παράδοσης καί τά χρησιμοποιοῦν γιά νά κατασκευάζουν τούς νοσταλγικούς της ρόλους καί νά διαμορφώνουν τά γοῦστα καί τά μοντέλα μιᾶς κοινωνικῆς κατηγορίας.

‘Οδοιπορικά τῶν σκανδάλων ἡ τά ἀμαρτήματα τῆς ἐπαρχίας. Γεγονότα ἀσήμαντα, παλιά καί καινούρια, μετατρέπονται ἔντεχνα μέ βαρβάτους τίτλους (προέχουν τά τιράζ) σέ πρωτοσέλιδα θέματα. ’Εδῶ συχνάζουν βιασμοί, αίμομιξίες, σκοτώμοι γιά κτηματικές διαφορές, βεντέτες γιά ἔρωτες. “Ολα αὐτά κι ἄλλα πολλά συμβαίνουν σταθερά γιά τίς ἐφημερίδες μας πάντοτε στήν ἐπαρχία. Λίγο πολύ ἐπιρρίπονται εύθύνες στήν ἐπαρχία γιά τό μουντζούρωμα τῆς νεοελληνικῆς ἥθικῆς καί τό πέσιμο τῆς ταρίφας της στίς εύρωπαικές πιάτσες.

‘Η σύγχρονη εύρωπαική ‘Ελλάδα δέν ἀνέχεται τέτοια ἐξευτελιστικά γεγονότα καί μάλιστα χωρίς τήν ἀθηναϊκή πρωτοβουλία. ’Αθήνα καί ἀστικά κέντρα σημαίνουν «πολιτισμός», «ἐξέλιξη», «λεπτότητα στούς τρόπους» καί προπαντός «εύρωπαική φινέτσα». Μεταθέτοντας τό πρόβλημα στήν πλάτη τῆς «ἄτακτης» καί «καθυστερημένης» ἐπαρχίας διασφαλίζουν τό μοντέρνο τους προσωπεῖο καί τά μεγάλα τους τιράζ.

Πρόσφατο παράδειγμα ἡ ἄρρωστη κοπέλα ἀπό τό χωριό Κωσταλέξι τῆς Λαμίας. Θέμα ἐκπληκτικῆς μεταχείρισης καί εύνουχισμοῦ ἀπό ὅλον τόν ἐλληνικό τύπο. ’Ενέδωσαν ἀκόμα καί οἱ «σοβαρότερες δημοκρατικές» ἐφημερίδες μέ πολυσέλιδα καί πρωτοσέλιδα ρεπορτάζ ὅπως παλιότερα καί στό περίφημο νερό τοῦ Καματεροῦ.

‘Υψηλόμισθοι δημοσιογράφοι μέ ὄνομα καί ὑπερφυσικές ίκανότητες, κάτι μεταξύ δαιμονα καί Τζέιμς Μπόντ (κάπως ἔτσι πλασάρονται ἀπό τίς ἐφημερίδες) ἀναλαμβάνουν τά θέματα αὐτά, ἄλλως «λαυράκια». Είδαν τά μάτια μας γιά τήν κοπέλα τοῦ Κωσταλέξι ἥλιθιες συνεντεύξεις ἀναγνωστῶν, σοβαροφανεῖς βλακεῖες μέ ψευτοεπιστημονική ἀμφίεση, ἐξευτελισμούς τῶν ψυχικῶν καί δημιουργικῶν ίκανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, ἐμετικές συγκρίσεις καί ἀληθοφάνειες. ’Αλλοιώθηκαν καί παραμορφώθηκαν γεγονότα καί ἀνθρώπινες καταστάσεις καί ἀπό ἄγνοια καί ἀπό κακοπιστία. Οἱ ρίζες τους είναι κοινές. Τό πράγμα ὅμως ἀρχίζει νά γίνεται ἐπικίνδυνο ὅταν ἡ ἄγνοια ἐπικαλεῖται τήν εἰλικρίνεια. ’Η εἰλικρίνεια ὅμως σπάνια ἔξηγεῖ καί οὐδέποτε δικαιολογεῖ.

‘Υπάρχουν τόσα ὕποπτα συμφέροντα, τόσες ἀπληστες προθέσεις γύρω ἀπό τόν τύπο πού μοιάζει μέ μπερδεμένο κόμπο ἡ ίστορία.

‘Οδοιπορικά τῆς σαβούρας ἡ πολιτιστική ἔξαγωγή. ’Η

Καί κάτι ἀκόμη. ‘Η ἵδια ἡ φύση τοῦ μέσου πληροφόρησης, ἡ φύση τῆς ἐφημερίδας πού κάθε μέρα είναι ύποχρεωμένη νά γεμίζει τόν ἴδιο χῶρο, εἴτε συμβαίνει κάτι τό ἔξαιρετικό, εἴτε ὅχι, ἐπιβάλλει τελικά στή βιομηχανία τῆς πληροφόρησης τήν ἀνάγκη νά δημιουργεῖ μέ κάθε θυσία τό ἐντυπωσιακό γεγονός, ἀκόμη καί ὅταν δέν ύπάρχει.

‘Η πληροφόρηση ύπάρχει κίνδυνος νά διγνοήσει τόν κόσμο ἐπειδή ἔχει τήν τάση νά μιλάει μόνο γιά τό τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ κόσμου πού κατασκευάζεται γιά νά μεταβληθεῖ σέ εἰδηση, ἡ πληροφόρηση μιλάει γιά τήν πληροφόρηση, τό σκάνδαλο γίνεται γιά λόγους διαφημιστικούς καί συχνά γιά τούς ἴδιους λόγους γίνεται μιά ἀπεργία πείνας, μιά διαδήλωση, μιά ἀπεργία, ἡ μιά ύπουργική δήλωση. Τό σύμπαν μεταβάλλεται σέ συνέντευξη Τύπου.

κριτική στή μεταπολεμική 'Ελλάδα γιά τά πολιτιστικά πράγματα διέφθειρε τήν πολιτιστική συνείδηση μιᾶς όλόκληρης γενιᾶς καί κατέστρεψε ὅλες τίς ίδεες, τίς γνῶμες καί τίς θέσεις γιά ποιοτική ἔξελιξη. Τά χρόνια πέρασαν, ή πολιτιστική σκέψη ἀλλάζει διαρκῶς, οἱ σχολιαστές της ἀρνοῦνται νά ἀντιληφθοῦν αὐτές τίς μεταβολές καί παραμένουν ἀδιόρθωτα στάσιμοι.

'Η ὁποιαδήποτε δημιουργική δραστηριότητα στήν ἐπαρχία συνθλίβεται ἀπό τό καπέλωμα τοῦ ἐνημερωμένου κέντρου (πηγή). 'Η ἐπαρχία δέν μπορεῖ νά ὑπερασπίσει δυναμικά τή δουλειά της καί πολύ περισσότερο νά ἀναμετρηθεῖ. Μία αὐτοδύναμη καλλιτεχνική παραγωγή ή προσπαθεῖ νά ἐπιβιώσει ὀδυνηρά ή ἀρχίζοντας τίς χειραψίες μέ τό κέντρο κινδυνεύει ἀνεπανόρθωτα.

Σπάνια οἱ ἐφημερίδες θά ἐρμηνεύσουν σωστά καί σέ βάθος ἀπόπειρες, γεγονότα πνευματικῆς δουλειᾶς πού συμβαίνουν μακριά ἀπό τήν πρωτεύουσα. 'Αντίθετα εύνοοῦν ἀναφανδόν κάθε «πολιτιστική ἔξαγωγή» πρός τήν ἐπαρχία. Καθημερινά οἱ πνευματικές-καλλιτεχνικές στήλες τῶν ἐφημερίδων ἐκθειάζουν πάντος τύπου ἔξαγωγή καί ἰσχυρίζονται εὐεργετικά ἀποτελέσματα γιά τήν περιφέρεια. Σπάνια θά γραφτοῦνε κείμενα γιά τήν ποιότητα τῶν ἔργων πού βλέπει ή ἐπαρχία καί σπανιότερα θά ἐπισημανθοῦν οἱ σκοπιμότητες μιᾶς τέτοιας ἔξαγωγῆς. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ποτέ ὁ ἡμερήσιος καί περιοδικός τύπος τοῦ κέντρου δέ θέλησε ή δέν «μπόρεσε» νά ἀναγνώσει τή δυσφορία τῶν ντόπιων.

'Εξαγωγή λοιπόν θεαμάτων, στό σύνολό τους σαβούρα, κατακλύζουν τήν ἐπαρχιακή 'Ελλάδα ἴδιως τούς καλοκαιρινούς μῆνες καί «χαροποιοῦν» τό σοφό κέντρο. 'Ο ἡμερήσιος τύπος «ἐπιμένει» νά ἐκθειάζει τήν «προσέγγιση» αὐτή διαθέτοντας ἀτσιγκούνευτα δίστηλα καί τρίστηλα γιά ἀνιαρές καί ὑποπτες συνεντεύξεις σαλτιμπάγκων «δημιουργῶν» πού «ἀγωνιοῦν» καί «πάσχουν» νά φωτίσουν τό ἐπαρχιακό «τέλμα». 'Απέραντο φεστιβάλ ή ἐπαρχιακή 'Ελλάδα δέχεται παντός εἴδους ἐπιβήτορες πού στήνουν μέ ἀσυνήθιστη εύκολια «πνευματικές γιορτές», θεατρικές σαλατοπαραστάσεις (συμφέρουν λόγω τουρισμοῦ οἱ τραγωδίες), παπατζίδικες συναυλίες, τουριστικές ἀναπαραστάσεις τοπικῶν ἐθίμων, ἄθλιους λόγους καί προσφωνήσεις ἀπό μακάριους ἀκαδημαϊκούς καί μικρονοϊκούς ἐπαγγελματίες, μνημόσυνα καί πανηγύρια καί... τῆς 'Αθήνας τό κάγκελο. (Τί κάγκελο; μαῦρο, κόκκινο, πράσινο, κυβερνητικό, ἀντικυβερνητικό, δεξιό καί ἀριστερό, πάντως κάγκελο... κεντρικό).

Οἱ ἐφημερίδες καταγράφουν τούς ὑπερβολικούς πυρετούς καί ἀρνοῦνται νά δασχοληθοῦν μέ τά ὅσα «περιλαμβάνονται στόν κανόνα». Καί ὅχι μόνο αὐτό δὲλλά ἔχουμε φτάσει καί στό φαινομενικά παράδοξο νά προκαλοῦνται δηλαδή γεγονότα πού στή συνέχεια μετατρέπονται σέ ειδήσεις. 'Απόδειξη τό δραματικό μάθημα τῶν τρομοκρατικῶν ἐνεργειῶν.

πόρτες δξώπορτες τσινέτια κρικέλες

Κόρη μέ τά ξανθά μαλλιά καί μέ τά μαῦρα μάτια
κατέβα κάτω κι ἀνοιξε τήν πόρτα τήν καρένια
κι ἔχω δυσ λόγια νά σου πῶ γλυκά καί ζαχαρένια.

(Πυρσογιαννίτικο τραγούδι)

**διηγεῖται, γράφει καί σχεδιάζει
ό μάστορας Θύμιος Βατσκαλῆς**

Πορτοπούλα 'Αγίου Νικολάου (1774)

Πρίν άναφερθῶ στίς αύλόπορτες ή δέξωπορτες, ὅπως τίς λέμε, θά πῶ μερικές μου σκέψεις γιά τήν κύρια εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ.

Αὐτή χτιζόταν σέ δύο τύπους· ὁ ἔνας είναι σέ λαμπαδιά καί μέ ζέχη πού κρύβει τήν κάσα καί φαίνεται μόνο ἀπό τίς δυό μεριές καί ὁ ἄλλος λέγεται γαλλικός (όνομασία παλιακιά). Στό γαλλικό τύπο ή κάσα φαίνεται ἀπό τρεῖς μεριές καί χωρίς κεφαλοκόλόνα (κιονόκρανα) ἐνῷ στά λαμπαδιά βάζουν κεφαλοκόλονα καί χτίζονται στό πάχος τοῦ τοίχου.

Μπαίνοντας στήν κύρια εἴσοδο συναντοῦμε ἔνα μεγάλο πλατύσκαλο καί γύρω ἔνα μεγάλο τόξο μέ πολεμίστρες. Στό κέντρο τοῦ θόλου κρεμόταν ἔνα φανάρι πού ἔκαιγε μέ στουπί βουτηγμένο σέ πετρέλαιο ἢ μέ μιά χεριά δαδί γιά νά βλέπουν καθαρά ἀπό τίς πολεμίστρες τούς ληστές. Αὐτά βέβαια γίνονταν στά παλιά τά χρόνια καί τέτοιες πόρτες είχαν τά Παγνέικα σπίτια ἀπό τή μεριά τοῦ Ζήκου Ψεύτη καί ἀπό τή μεριά πού ἔβλεπε στόν "Αγιο Μηνᾶ καί πού κάθονταν ὁ Βασίλης Σιάσος καί Γιοβάνης. "Ιδιες ἀκριβῶς πόρτες καί καλύτερες είχαν τά Σουρλέικα τῆς Κυράμανας καί τοῦ Ζήση Κύρκα Σουρλα.

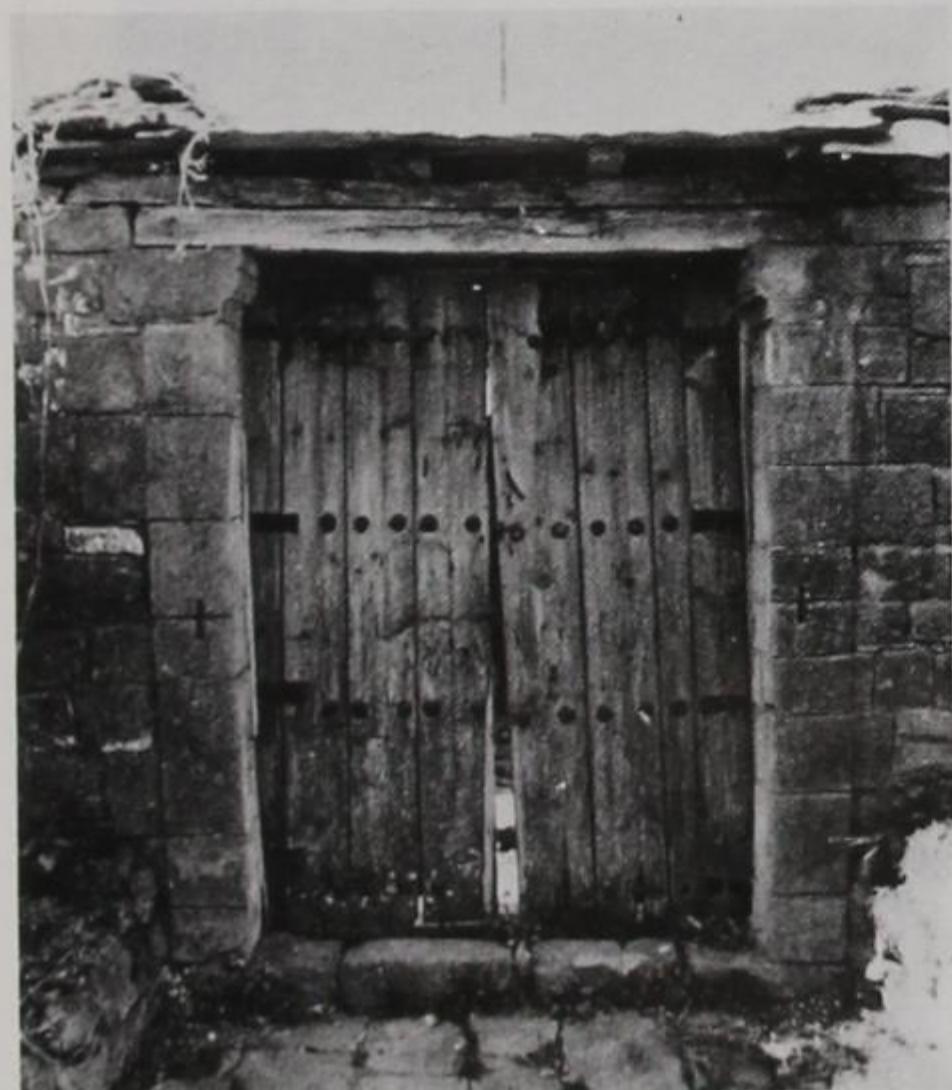
Οἱ αύλόπορτες ή δέξωπορτες διακρίνονται σέ τρεῖς τύπους.

Ο ἔνας είναι στό πάχος τοῦ τοίχου μέ λαμπαδιά καί γιά σκεπή μόνο τόν τοῖχο γιά νά φυλάει τήν πόρτα ἀπό τή βροχή μόνον ὅταν είναι κλειστή.

Δεύτερος τύπος είναι οἱ μονές οἱ πόρτες πού ἔρχονται στήν ἔξωτερική περασιά τοῦ τοίχου μέ λαμπαδιά, κεφαλοκόλονα καί ζέχη. Ἀπό τό ἔσωτερικό μέρος κάνουν μεγαλύτερες κολόνες ὥστε ὅταν ἀνοίγουν τά φύλλα τῆς πόρτας νά μή βρέχονται. Τέτοιες πόρτες είναι τοῦ Καρακώστα, τοῦ Χαρίλαου Παπαδημητρίου, τῶν ἀδελφῶν Σουρλα κι ἄλλες πολλές.

Ἄλλος τύπος είναι οἱ διπλές πόρτες πού καλύπτονται ἀπό τό ἔσωτερικό μέ τίς κολόνες καί ἀπό τό ἔξωτερικό μέ τά καθίσματα. Ἡ σκεπή πιάνει μέσα καί ἔξω καί δέ βρέχεται ἡ πόρτα στό ἀνοιγμά της, οὔτε τά καθίσματα, ἡ λόντζια ὅπως τή λέμε στά χωριά μας. Ἐκεῖ ἔβγαιναν οἱ γυναικες τά παλιά τά χρόνια τά καλοκαίρια καί κουβέντιαζαν γνέθοντας ἡ πλέκοντας. Τέτοιες πόρτες ἦταν πολλές ἀλλά καταστράφηκαν. Σήμερα σώζεται ἀκόμα τοῦ 'Αντρέα Χρυσάφη καί τοῦ Λάμπρου Γκάσιου. Θυμιέμαι μιά τέτοια πόρτα πού τήν είχε πελε-

κήσει ό Γιωργος Βατσκαλῆς, πατέρας τοῦ Μίχου, πού κατά τή γνώμη μου ἦταν ἡ καλύτερη στό εἶδος της, δηλαδή ἀπό τεχνική καὶ καθαροπελέκημα. Εἶχε ὑψος τρία μέτρα καὶ πλάτος 2,10· δηλαδή, ἀνοίγοντας τά φύλλα τῆς πόρτας περνοῦσε ἄνετα ἔνα φορτωμένο ζῶο. Τό κάτω πρέκι καὶ τό πάνω ἦταν μονοκόμματες πέτρες πελεκημένες μέ σπουδαίᾳ τεχνικῇ. Τέτοιο πανωπρέκι ἔχει καὶ ἡ πόρτα τοῦ Παπαδημητρίου πού σώζεται ἀκόμα. Μάλιστα, στό πανωπρέκι εἶχε σκαλισμένο ώραιότατο σταυρό μέ περικύκλωμα καὶ ἔγραφε «'Ιησοῦς Χριστός Νικᾶ». Ἀπό κάθε μεριά εἶχε τρία λαμπαδιά,

Ἐξώπορτα Σουύρλα (18ος αἰώνας)

δηλαδή τρεῖς πέτρες 28x20 ἡ καθεμιά. Εἶχε καὶ βάση λαμπαδί καὶ κεφαλοκόλονα. Τίς πέτρες τίς ἔφερε ό Γιωργος Βατσκαλῆς ἀπό τό λάκκο τῶν Ταξιαρχῶν. Τίς μεγάλες τίς ξεχόντρισε ἐπιτόπου καὶ τίς κουβάλησαν μέ τριχιές καὶ ξύλα. Τίς ἄλλες τίς φόρτωσαν στά ζῶα ἀφοῦ τίς ξεχόντρισε γιά νά τίς ἀλαφρύνει στή μεταφορά.

"Ολες αύτες οι δξώπορτες ἦταν ἄριστες καὶ καλοφκιαγμένες μέ πολλές πέτρες, 6-7 συνήθως. Γι' αύτό ἀναφέρθηκα στήν πόρτα τοῦ Γιώργου Βατσκαλῆ πού εἶχε μόνο τρεῖς πέτρες. Συνήθως εἶχαν ξύλινο τό πάνω πρέκι καὶ τό κάτω πού πατούσαμε γιά νά μποῦμε στό σπίτι ἦταν κομματιαστό, ἀπό τρεῖς συνήθως πέτρες.

Ἐξώπορτα Καρακώστα (1851)

Ἐξώπορτα Παπαδημητραίκου (1861)

Ἐξώπορτα Γκουντῆ (1849)